

DE MENSENREDDERS VAN
WESTERVOORT HEBBEN
HUN SPOREN VERDIEND

ZIJ HEBBEN ER EEN NEUS VOOR!

Beroepshalve reizen ze met hun baasje de hele wereld rond. En overal lopen ze hun speurneus achterna om vermiste of verongelukte mensen op te sporen. Ter gelegenheid van werelddierendag — maandag 4 oktober — geven we de helden van Reddings Honden Werkgroep Westervoort een extra kluiif.

TEKST PIETER GROENEWOLD FOTO'S GOFFE STRUIKSMA

Sjors (7)

Ras: labrador retriever

Baasje: Daan Baljeu (68) uit Vlissingen

Prestaties: Sjors kwam tot nu toe twintig keer in actie, waaronder in België, Frankrijk, Ibiza en het Afrikaanse Malawi. In het buitenland was Sjors niet succesvol, maar in 2002 vond hij in een natuurgebied bij Hilversum het lichaam van een overleden man.

Barones Rebecca of Kimberleyspride (11)

Ras: Zwitserse witte herder

Baasje: Gaby Gutknecht (41) uit Westervoort

Prestaties: Rebecca was bij niet minder dan veertig inzetten betrokken en zag veel van de wereld: Honduras, Ibiza, België, Portugal, Frankrijk en Thailand. In Portugal vond zij samen met drie andere honden zeventien slachtoffers van een busramp!

Dewi (9)

Ras: Canadees Amerikaanse herder

Baasje: Wil Pen (46) uit Oost-Souburg

Prestaties: Dewi zette zich 23 keer in voor de goede zaak. Op Ibiza vond zij een overleden Nederlandse man terug, die al zes weken was vermist. Ook in Frankrijk wist zij een overleden landgenoot terug te vinden. Daarnaast reisde Dewi naar Maleisië en diverse keren naar België.

Bart (8)

Ras: Hollands Mechelse herder

Baasje: René Rutjes (42) uit Haalderen

Prestaties: Bart werd tot op heden 28 keer ingezet en was onder meer succesvol bij de busramp in Portugal. Verder bezocht hij 'beroepshalve' Duitsland, België, Frankrijk, Thailand en Maleisië.

Lady (7)

Ras: flatcoated retriever

Baasje: Leo Vroon (47) uit Westervoort

Prestaties: Lady kwam zo vaak in actie — enkele tientallen keren — dat zijn eigenaar de tel kwijt is. Ook was zij aanwezig bij buitenlandse acties, zoals in Portugal (de busramp), Thailand, Maleisië, Malawi, Frankrijk, Duitsland en België.

Amy Haus von Felzenbach (6)

Ras: Duitse herder

Baasje: Henk Wolthuis (48) uit Arnhem

Prestaties: Amy kwam zeven keer in actie in Nederland, waaronder succesvol in de duinen bij Scheveningen, waar zij een dode man vond. Doordat Henk Wolthuis zijn dierenartspraktijk niet zomaar kan sluiten, heeft Amy nog geen buitenlandse reizen meegemaakt, maar zij slaagde wél glansrijk voor de lawinecursus in Oostenrijk!

ZIJ HEBBEN ER EEN NEUS VOOR!

Bij een oefening op de hei bij Arnhem gaan de 'speurneuzen' op zoek naar iemand die voor vermiste speelt.

Portugal, 4 maart 2001. Het wassende water van de rivier de Douro slaat een pijler weg van een ruim honderd jaar oude stenen brug, die daardoor over een lengte van 80 meter in het kolkende geweld verdwijnt. Een dubbeldeksbus met daarin 67 Portugezen en drie personenwagens met in totaal zeven inzittenden storten 50 meter naar beneden. De autoriteiten vrezen – zoals later blijkt terecht – dat niemand de ramp heeft overleefd. De stroming is door de dagenlange regenval extreem sterk. In de dagen na het drama worden zeven lichamen gevonden, waarvan zes op stranden in Spanje, liefst 200 kilometer verwijderd van de ingestorte brug. Helikopters, duikers en reddingsboten met sonar zien geen kans de bus en de auto's te lokaliseren.

Louise Smits (51) uit Westervoort, voorzitter van de in 1987 opgerichte Reddings Honden Werkgroep en betrokken bij vrijwel alle acties: "Die klus heeft ons beroemd gemaakt. Onze naam ging de hele wereld over. We kregen de opdracht door toedoen van het Arnhemse bedrijf Marine Construct, dat aan de brug moest werken, en dat de Portugese autoriteiten had geadviseerd een beroep op ons te doen. Normaliter komen we vooral in actie als er Nederlanders bij betrokken zijn. We vertrokken 17 maart van Schiphol, zeven personen en vier reddingshonden sterk, waaronder Rebecca, Bart en Lady. In Portugal bleek dat iedereen ervan uitging dat de bus door de klap op het water uit elkaar was geslagen, waardoor alle lijken waren weggespoeld. Wij geloofden dat niet. Ik weet niet waarom, intuïtie. Het advies om vele kilometers voorbij de brug

met zoeken te beginnen, sloegen wij daarom in de wind. We zijn onze zoekactie vlakbij de brug begonnen. En al direct de eerste dag lokaliseerden de honden de bus, op 100 meter afstand van de brug. Op de plek waar de honden aansloegen, vonden duikers de bus in 20 meter diep water. Een deel van de slachtoffers zat er nog steeds in, de rest was door de kapotte ramen weggespoeld. Op aanwijzing van onze honden vonden Portugese duikers later eveneens de drie personenwagens. In totaal hebben de honden daar zeventien van de 74 slachtoffers teruggevonden."

De hei bij Arnhem, 1 augustus 2004. Tijdens een oefening komt een van de honden zijn baas enthousiast duidelijk maken dat ie iets gevonden heeft. De man volgt hem naar een bosschage waar hij een vriend stelletje aantreft. De twee hadden overduidelijk liever niet gevonden willen worden en blijken absoluut niet gecharmeerd van het gekwijn en gehijg in hun nek.

Louise Smits: "Dat soort dingen gebeurt wel vaker, ja. Wij kunnen er overigens wel om lachen. Kijk, de honden worden geleerd te zoeken naar elk geurspoor van een mens, dood of levend. Dit in tegenstelling tot politie-speurhonden die gericht naar een geur zoeken die hen vooraf is voorgehouden. Reddingshonden zijn geen speurhonden, dat misverstand wil ik uit de wereld helpen.

Onze groep bestaat nu uit 29 honden, waarvan zestien inzetbaar en dertien in opleiding. Tijdens de opleiding worden ze getraind voor het werken in puinhopen na bijvoorbeeld een aardbeving, op vlakten en op het water. Wanneer de reddingshonden in het puin of op het water een spoor hebben gevonden, geven ze dit aan door te blaffen. Op een vlakke, waar de honden loslopen, wordt ze geleerd een bringsel (een nylon 'vaantje') in de bek te nemen dat aan hun halsband hangt zodra ze iemand vinden. De baas kan daardoor zien dat zijn hond iets heeft gevonden."

OOK DRENKELINGEN KOMEN BOVEN WATER

Zoeken naar drenkelingen is een aparte discipline voor reddingshonden. Eerder dit jaar was Panorama aanwezig bij een zoekactie rond de Hogeveensevaart bij Meppel, waar een man zou zijn verdronken. Vanaf een bootje en de oevers werd de vaart afgezocht door vier honden en negen begeleiders. Bij een viaduct sloegen de honden aan. Duikers van de Werkgroep Westervoort zochten de plek af, maar konden niets vinden. Enkele dagen later werd de man alsnog ontdekt door een visser, vlak bij de door de honden aangegeven plek.

John van Norden, duiker: "Het water is meestal aardedonker en meters diep. We moeten alles op de tast doen. We zoeken de bodem af, maar

wanneer een lichaam in het water zweeft, kunnen wij er op tien centimeter onderdoor zwemmen zonder het in de gaten te hebben. Als een lichaam na verloop van tijd door gasvorming gaat drijven, is het moeilijk te vinden. Uiteindelijk komt ieder lichaam boven, maar vaak komen alleen de schouders aan de oppervlakte en dat kan gemakkelijk worden aangezien voor bijvoorbeeld een jute zak. Voorbijgangers kunnen er tientallen keren aan voorbij gaan zonder het op te merken."

Dat dat niet overdreven is blijkt uit een anekdote van Louise Smits: "Ik ben enkele jaren geleden tijdens een zoekactie in een meertje boven op een lichaam gaan staan omdat ik dacht dat het

Het Franse Die, oktober 2001. In het bergachtige gebied in de Drôme zoekt een team van zes honden en tien begeleiders vijf dagen naar een 50-jarige man uit Almelo. Hij wordt niet gevonden, hoewel de honden bij een ravijn duidelijk aangeven dat er iets moet liggen. In april 2002 wordt de vermiste man uiteindelijk bij toeval toch in dat ravijn gevonden.

John van Norden (35) is vice-voorzitter en coördinator van het ondersteuningsteam, dat bestaat uit dertien personen: "Dat is frustrerend. We hadden dat al eens eerder meegemaakt. In 1994 in Oostenrijk lokaliseerden de honden een vermiste vrouw in een onbegaanbaar ravijn. We hebben dat doorgegeven aan de Oostenrijkse autoriteiten en later lieten die ons weten dat ze daar tevergeefs hadden gezocht. Dat moeten we dan maar aannemen. Vreemd is echter wel dat die vrouw drie jaar later alsnog in datzelfde ravijn werd gevonden. Wij hadden toen nog geen eigen klimmers en dat geval is voor ons aanleiding geweest om die in onze groep op te nemen. Veelal oud-mariniers, zoals ik zelf, die ook nog eens getrainde duikers zijn. Klimmers zetten we in bij het zoeken naar vermisten in de bergen. Die zoektochten zijn doorgaans in onherbergzaam gebied en dan laten wij ons — met de honden in een speciaal harnas — afzakken in ravijnen, kloven en spelonken. Ons team bestaat ▶

een boomstam betrof. Die man had een lichte trui aan die de kleur van het water had aangenomen. Heel gênant!"

Hoe ruiken honden lichamen die zich onder water bevinden? John van Norden: "Ook onder water geeft een lichaam een geurspoor af. Zaken als huidschilfers komen naar de oppervlakte en de hond ruikt dat. Dat betekent overigens niet dat het lichaam ook daar ligt waar de hond aanslaat, want door de stroming kunnen die schilfers op een andere plek boven komen dan die van de geurbron. We hebben daarom in onze werkgroep een stromingsdeskundige; samen met de honden hebben we zodoende al menig drenkeling boven water gehaald."

ZIJ HEBBEN ER EEN NEUS VOOR!

dus uit klimmers, duikers en mensen die de logistiek verzorgen. Allemaal vrijwilligers. De duikers zijn ervaren sportduikers en duikers van de brandweer. Ook de logistiek is belangrijk, want de inzetten zijn vergelijkbaar met militaire acties. Strak geregeld. Snel en doeltreffend. De honden moeten direct aan de slag kunnen wanneer we aankomen. De begeleiders dienen geen omkijken te hebben naar het inkwartieren of het doen van boodschappen. We nemen hondenvoer mee uit Nederland bij buitenlandse acties, om te voorkomen dat de honden aan de schijterij raken.”

Pont Scorff in Bretagne, 31 augustus 2003. Na een dag zoeken, vinden acht honden – waaronder Lady, Bart, Sjors en Dewi – het lichaam van een 51-jarige Fries. Een moeilijke klus, want het bos is zeer dichtbegroeid met manshoge varens. Teamleden waarschuwen de gendarmerie en trekken zich zoals gebruikelijk terug om geen eventuele sporen te vernietigen. Een dag later komen zes familieleden over om het lichaam naar Nederland te brengen. Samen met het hondenteam bezoeken zij de plek waar het lichaam is gevonden. Eerder had het team daar al een zelfge-maakt boeket van wilde bloemen neergelegd.

Louise Smits: ”Wanneer wij iemand vinden is dat natuurlijk een ramp voor de familie, maar aan de andere kant ook een opluchting, want zolang een lichaam niet is gevonden blijft de onzekerheid en kan

niet worden begonnen met het rouwproces. Als we iemand vinden is dat een moeilijk moment. Vaak zijn familieleden bij het zoeken aanwezig en die zijn dan dodelijk bedroefd. Maar wij zijn dolblij dat het ons gelukt is iemand te vinden. En we moeten de honden direct belonen voor hun prestatie.”

Rusland, april 1996. Een team van de Reddings Honden Werkgroep Westervoort zoekt dagenlang tevergeefs in een onbegaanbaar deel van Rusland naar een vermiste Nederlandse trucker uit Beneden-Leeuwen. Hij heeft zich nog gemeld via zijn gsm in de buurt van een pleisterplaats voor chauffeurs, maar komt daar nooit aan. Vermoedelijk is de man vermoord door overvallers. Zijn vrachtwagen wordt later leeg teruggevonden; de chauffeur is nog altijd spoorloos.

Louise Smits: ”Die actie herinner ik mij nog goed. Het was ijskoud. Ja, de honden zijn helaas niet altijd succesvol.

Gevonden! De reddingshond kan niet om de geur van een mens heen.

Vorig jaar september zochten we bijvoorbeeld met zes honden – waaronder Sjors en Lady – in het Zuid-Afrikaanse Malawi een week lang naar een vermiste 30-jarige vrouw uit Amsterdam. Zonder succes. De meeste mensen die wij vinden zijn dood. Soms door een ongeval, maar vaak door zelfdoding. Gelukkig vinden we ook levende mensen terug. Zo zochten we vorig jaar september in Almere met elf honden naar een vermiste 35-jarige vrouw. Na een dag vonden we haar levend terug. Dat geeft veel meer voldoening!” ■

De speurneus

Honden ruiken beduidend beter en meer dan mensen. Dierenarts Henk Wolthuis, baas van reddingshond Amy: ”Het geuropnemende oppervlak van een hondenneus is dertig keer groter dan dat van een mens. De dikte van het geuropnemende oppervlak is twintig keer groter. Mensen hebben gemiddeld 5 miljoen geuropnemende cellen en honden – afhankelijk van de soort – 125 tot 300 miljoen. Het hersengedeelte dat geur verwerkt, is bij mensen 5 procent en bij honden 35 procent. De cijfers spreken voor zich!” Het verhaal gaat dat honden met een lange neus, zoals herders, een beter reukvermogen hebben dan honden met een platte neus, zoals pekinezen en mopshonden. Wolthuis betwijfelt dat echter: ”Honden met een lange neus hebben weliswaar een grotere neusoppervlakte, waardoor ze meer reukcellen hebben, maar dat wil niet zeggen dat ze daardoor beter ruiken. Overleden mensen geven na verloop van tijd zo veel reuk af dat zelfs een pekinees daar niet omheen kan. Maar ook levende mensen zijn in de wijde omtrek te ruiken voor een hond. Afhankelijk van de weersomstandigheden tot op honderden meters. Wat betreft die weersomstandigheden: de wind moet in de

goede richting staan en ook de vochtigheidsgraad speelt een belangrijke rol. Droge lucht geleid minder geur, maar grote vochtigheid, zoals mist, is ook niet goed.” Wolthuis vertelt dat ook proeven hebben uitgewezen dat honden veel beter ruiken dan mensen. Zo is er onderzoek gedaan met boterzuur in een hoge verdunning, dat werd door mensen allang niet meer geroken werd, terwijl de hond het feilloos registreerde. Wolthuis: ”Maar zodra een hond moe wordt, gaat zijn reukvermogen achteruit. Dat zie je vooral bij dieren die in de puinhopen op zoek zijn naar overlevenden. Dat is zwaar werk en na verloop van korte tijd gaat ie zich concentreren op andere zaken, zoals waar hij zijn poten veilig neer kan zetten.” Wolthuis stelt dat mensen vooral visueel zijn ingesteld, terwijl voor honden de neus het belangrijkste orgaan is. Honden herkennen mensen aan hun geur en niet aan hun uiterlijk. Ze zijn altijd en overal op zoek naar de hoogste geurconcentratie, de geurbron. ”Dat is niet altijd prettig voor de hond, nee, sommige geuren kunnen overdonderend werken en dan lopen ze even uit de geurstroom om een frisse neus te halen.”

DE HONDEN VAN WESTERVOORT

Vanzelfsprekend kost het werk van de Reddings Honden Werkgroep Westervoort veel geld. Een actie zoals in Portugal is betaald door de Portugese overheid. Andere buitenlandse acties worden vaak gedekt door de reisverzekering van de vermiste persoon, maar toch maakt de werkgroep een hoop onkosten, wat maakt dat men afhankelijk is van donateurs. Wilt u meer weten over het werk van de Reddings Honden Werkgroep Westervoort, of overweegt u donateur te worden, dan kunt u voor informatie terecht op de website: www.reddingshonden.nl